

**TALABALARDA RAQAMLI MADANIYAT ASOSLARINI
SHAKLLANTIRISHNING AHAMIYATI**

Jumanazarova Onaxon Matnazarovna;

Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch davlat universiteti

“Kompyuter ilmlari” kafedrası katta o’qituvchisi

Sattarova Sapura Beknazarovna;

Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch davlat universiteti

“Kompyuter ilmlari” kafedrası o’qituvchisi

sprsattarova@gmail.com

ANNOTATSIYA: *Ushbu maqolada talabalarda raqamli madaniyat asoslarini shakllantirishning zamonaviy ta’lim tizimidagi roli yoritilgan. Raqamli etikaga rioya qilish, mualliflik huquqlarini hurmat qilish, internet xavfsizligi va axborot madaniyati tamoyillari talabalarni raqamli muhitda mas’uliyatli va ongli ishtirokchiga aylantirishga xizmat qiladi. Shuningdek, pedagoglarning ushbu jarayondagi roli va raqamli ochiqlik bilan huquqiy himoya o’rtasidagi muvozanat masalalari ko’rib chiqiladi.*

Kalit so’zlar: *raqamli madaniyat, raqamli etika, mualliflik huquqi, axborot madaniyati, internet xavfsizligi, ta’lim, talabalar.*

Аннотация: *В данной статье рассматривается роль формирования основ цифровой культуры у студентов в современной системе образования. Соблюдение цифровой этики, уважение авторских прав, информационная безопасность и принципы информационной культуры способствуют становлению студентов как ответственных участников цифровой среды. Также освещается роль преподавателей и поиск баланса между открытостью цифровой информации и правовой защитой.*

Ключевые слова: *цифровая культура, цифровая этика, авторское право, информационная культура, безопасность в интернете, образование, студенты.*

Abstract: *This article explores the importance of fostering digital culture foundations among students within the modern educational system. Adherence to digital ethics, respect for copyright, internet security, and information culture principles help shape students into responsible and conscious participants in the digital environment. The paper also discusses the educator's role and the balance between digital openness and legal protection.*

Keywords: *digital culture, digital ethics, copyright, information literacy, internet safety, education, students.*

KIRISH

Bugungi globallashuv va raqamli transformatsiya jarayonida ta'lim tizimining oldida turgan asosiy vazifalardan biri – talabalarda raqamli madaniyat asoslarini shakllantirishdir. Bu jarayon nafaqat axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini (AKT) o'zlashtirish, balki raqamli axloqiy me'yorlarga rioya qilish, intellektual mulkni hurmat qilish, axborot xavfsizligi, shaxsiy ma'lumotlar muhofazasi, raqamli savodxonlik va **kritik fikrlash** (critical thinking) kompetensiyalarini shakllantirishni ham o'z ichiga oladi.

Raqamli madaniyat – bu talabaning raqamli muhitda o'zini tutish qoidalari, axborotdan foydalanish madaniyati, raqamli texnologiyalardan maqsadli va mas'uliyatli foydalanish qobiliyatini ifodalovchi ko'p komponentli tushunchadir. Ushbu tushuncha zamonaviy pedagogik yondashuvlarda, xususan, **kompetensiyaviy yondashuv**, **raqamli pedagogika**, **mediata'lim** va **metako'nikma** (metacompetence) kabi tamoyillar bilan chambarchas bog'liq.

Mavzuning dolzarbligi shundaki, aksariyat talabalar AKT vositalaridan faol foydalansalar-da, bu jarayonda raqamli etika va huquqiy madaniyatga e'tibor yetarli emas. Masalan, mualliflik huquqlariga rioya qilmaslik, plagiatga yo'l qo'yish, ijtimoiy tarmoqlarda noto'g'ri axborot tarqatish, shaxsiy ma'lumotlarni himoyasiz holatda qoldirish holatlari tez-tez uchrab turadi. Bu esa ta'lim tizimida **axborot madaniyatining** pastligi, **media savodxonlik** darslarining yetishmasligi, **raqamli xavfsizlik** bo'yicha maxsus kurslarning mavjud emasligi bilan bog'liq.

Bundan tashqari, pedagoglarning o'zlari ham ko'p hollarda bu masalalarga yetarlicha tayyor emas. **Raqamli pedagog kompetensiya** darajasi past bo'lgan taqdirda, ular nafaqat o'zlarini himoya qilolmaydi, balki talabalarga ham to'g'ri yo'l-yo'riq ko'rsata olmaydi. Shu sababli, zamonaviy ta'lim muassasalarida raqamli madaniyatga oid bilim, ko'nikma va malakalarni integratsiyalash, uni umumta'lim dasturlarining ajralmas qismiga aylantirish zarurati tobora ortib bormoqda.

Xulosa qilib aytganda, talabalarda raqamli madaniyat asoslarini shakllantirish — bu faqat texnologik tayyorgarlik emas, balki huquqiy, axloqiy va madaniy jihatdan raqamli jamiyatda faol ishtirok etishga tayyor shaxsni tarbiyalashdir. Bu esa, o'z navbatida, ta'lim tizimining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylanishi lozim.

Adabiyotlar tahlili

So'nggi yillarda raqamli texnologiyalar ta'lim tizimida keng qo'llanilishi natijasida raqamli madaniyat, raqamli savodxonlik va raqamli etika mavzulari ilmiy tadqiqotlarda keng o'rganilmoqda. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, talabalar o'rtasida raqamli madaniyatni shakllantirish ularning axloqiy, ijtimoiy va kasbiy salohiyatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi [1].

Pedagogik amaliyotda raqamli kompetensiyalarni shakllantirishning muhim jihatlaridan biri — bu ta'lim jarayoniga zamonaviy AKT vositalarini integratsiyalash bilan birga, ularning xavfsiz va maqsadli qo'llanilishini o'rgatishdan iboratdir [2]. Ba'zi ishlar talabalar orasida plagiat, noto'g'ri manba ishlatish va internetdan noqonuniy foydalanish holatlarining ortib borishini ularning raqamli etikaga oid yetarlicha tushunchaga ega emasligi bilan bog'laydi [3].

Shuningdek, mualliflik huquqlari, axborot madaniyati va ochiq ta'lim resurslaridan foydalanish bo'yicha global tajriba ham ko'plab tadqiqotchilar tomonidan o'rganilgan. Creative Commons litsenziyalari asosida pedagogik materiallarni tarqatish va foydalanish madaniyatini shakllantirish bo'yicha yondashuvlar taklif etilgan [4].

O'zbekiston kontekstida olib borilgan tadqiqotlarda esa talabalarning internetdagi faoliyati, axborot tanlash madaniyati va kontentga bo'lgan mas'uliyatli munosabati hali yetarlicha shakllanmaganligi ta'kidlanadi [5]. Shu bois, ko'plab

ta'lim muassasalari raqamli madaniyatni rivojlantirish bo'yicha maxsus kurslar yoki treninglar tashkil etish zarurligini ilgari suradi [6].

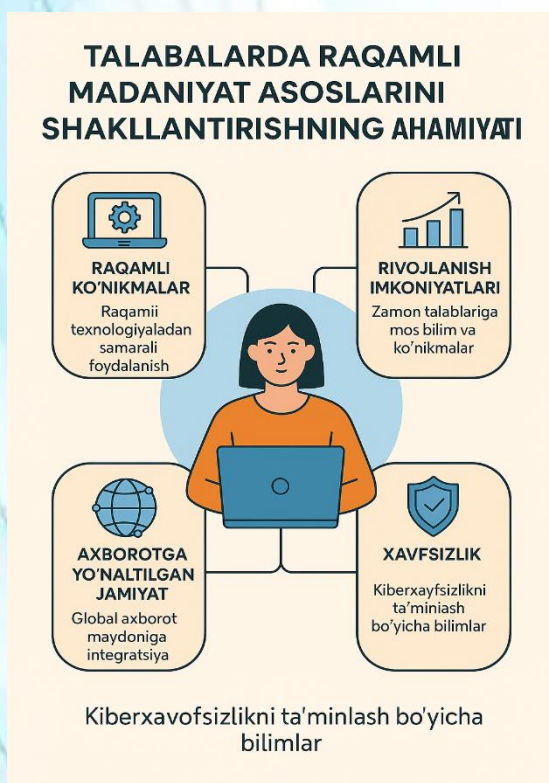
Ba'zi ishlar esa talabalar o'rtasida o'tkazilgan empirik so'rovlar asosida, ularning o'zini internet muhitida tutishiga, raqamli iz qoldirish (digital footprint), onlayn etik muloqot, kiberbullingdan himoyalaniish bo'yicha bilim va amaliy ko'nikmalariga baho bergan [7]. Bu borada interaktiv metodlar, masofaviy o'qitishdagi etik dilemmalar va madaniy farqlarni hisobga olish ham tavsiya etilgan [8].

Umuman olganda, talabalarda raqamli madaniyatni shakllantirishga doir ilgari olib borilgan tadqiqotlar quyidagi yo'nalishlarni qamrab oladi:

- raqamli pedagogika va metodika masalalari [9,10,11],
- raqamli etikani ta'lim jarayonida o'rgatish usullari [12],
- axborot xavfsizligi va shaxsiy ma'lumotlarni himoyalash bo'yicha ta'limiy dasturlar [13],
- zamonaviy texnologiyalar asosida o'quvchi/talabaning raqamli fuqaroligini shakllantirish [14].

Raqamli etika tushunchasi.

Raqamli etika — bu raqamli makonda ishtirok etayotgan foydalanuvchilarning axloqiy xulq-atvorini tartibga soluvchi qadriyatlar, me'yorlar va qoidalar tizimidir. U axborot almashinuvi, raqamli kontentni yaratish, tarqatish, saqlash va undan foydalanish jarayonida insonning javobgarligi va mas'uliyatini belgilaydi. Raqamli etika tushunchasi zamonaviy ta'lim konsepsiyalarida, ayniqsa digital citizenship (raqamli fuqarolik), media literacy (media savodxonlik) va information ethics (axborot etikasi) doirasida muhim o'rin egallaydi.

Raqamli etikaga rioya qilish — bu oddiy odob-axloq me'yorlariga amal qilishdan ko'ra kengroq tushuncha bo'lib, u kompleks yondashuvni talab qiladi. Talaba, pedagog yoki har qanday internet foydalanuvchisi raqamli muhitda faoliyat yuritish ekan, u quyidagi tamoyillarga qat'iy amal qilishi kerak:

- **Shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish (data protection):** foydalanuvchilar o'zlarining ham, boshqalarning ham shaxsiy ma'lumotlarini e'tiborsizlik bilan tarqatmasligi, ulardan ruxsatsiz

foydalanmasligi kerak. Bu esa **cyber hygiene (kiber gigiyena)** tushunchasi bilan uzviy bog'liq.

- **Axborot ishonchliligi va aniqligi (information reliability):** tarqatilayotgan har qanday ma'lumot, ayniqsa ilmiy, ijtimoiy yoki siyosiy xarakterdagi kontent **fact-checking (faktlarni tekshirish)** jarayonidan o'tkazilishi zarur. Yolg'on, manipulyativ yoki noto'g'ri axborot insonlararo ishonchga putur yetkazadi va ijtimoiy dezinformatsiyani kuchaytiradi.

- **Mualliflik huquqlariga rioya qilish:** raqamli makonda yaratilgan har qanday material — matn, rasm, video, audio, dasturiy ta'minot mualliflik huquqi bilan himoyalangan. Shuning uchun talaba bu materiallardan foydalanishda **fair use (adolatlilik printsipti)** va **citation ethics (manba ko'rsatish etikasi)** talablariga amal qilishi lozim.

- **Madaniyatlar xilma-xilligiga hurmat:** raqamli makon global xarakter kasb etgani sababli, u yerda har xil millat, din va dunyoqarash vakillari faoliyat yuritadi. Shuning uchun **intercultural digital communication (madaniyatlararo raqamli muloqot)** madaniyatini rivojlantirish muhimdir.

- **Shaxsiy javobgarlik (individual accountability):** har bir foydalanuvchi o'zining har bir raqamli harakatining natijasiga axloqiy va huquqiy jihatdan javob berishi kerak. Bu esa **digital trace (raqamli iz)** tushunchasini ongli qabul qilishni taqozo etadi.

Bundan tashqari, raqamli etikaning ta'lim tizimidagi roli ayniqsa dolzarb. Chunki aynan ta'lim muassasalarida raqamli savodxonlik va axborot madaniyati shakllanadi. Biroq amaldagi o'quv dasturlarida raqamli etika masalalariga yetarli

e'tibor qaratilmagan. Ko'plab universitet va kollej dasturlarida **axborot madaniyati, internet xavfsizligi, plagiatni oldini olish** kabi modullar yetarli darajada integratsiyalanmagan.

Shu sababli talabalarda raqamli etikani shakllantirish uchun pedagoglar nafaqat texnologik vositalardan foydalanishni, balki ularning axloqiy-huquqiy jihatlarini ham chuqur o'rgatishi lozim. **Pedagogik dizayn, raqamli pedagog kompetensiyalar, interaktiv metodlar** kabi zamonaviy yondashuvlar yordamida raqamli etikani talabalarga ongli tarzda singdirish mumkin.

Xulosa qilib aytganda, raqamli etika — bu zamonaviy axborot jamiyatining axloqiy asosi bo'lib, u nafaqat texnologiyalardan foydalanish madaniyatini, balki jamiyatda sog'lom raqamli muhitni shakllantirishni ta'minlaydi.

Mualliflik huquqlari va ularning turlari

Avvalgi bo'limda ta'kidlab o'tilganidek, raqamli etikaga rioya qilishda **mualliflik huquqlariga hurmat bilan munosabatda bo'lish** alohida o'rin tutadi. Chunki raqamli makonda axborot resurslari — matn, rasm, video, grafik materiallar, audio yozuvlar — tezda ko'paytirilishi, o'zlashtirilishi va keng auditoriyaga tarqalishi mumkin. Bunday sharoitda talabalarda nafaqat axborotga kirish malakasi, balki undan **mas'uliyatli va qonuniy foydalanish madaniyati** shakllanishi zarur.

Mualliflik huquqi – bu intellektual mehnat mahsulini yaratuvchiga tegishli bo'lgan huquqlar majmuasi bo'lib, asar ustidan nazoratni, foyda olishni va u bilan bog'liq manfaatlarni himoya qilish imkonini beradi. Mazkur huquqlar odatda **ikki asosiy toifaga** ajratiladi:

- **Shaxsiy nomulkiy huquqlar:** bu huquqlar muallifning shaxsi bilan bog'liq bo'lib, ularni boshqa shaxslarga o'tkazib bo'lmaydi. Ularga quyidagilar kiradi:

- Asarning muallifi sifatida tan olinishi huquqi;
- Asardan o'z ismi bilan yoki taxallus ostida foydalanish, yoki anonim saqlash huquqi;
- Asarni e'lon qilish yoki e'lon qilmaslik huquqi;

○ Asarning mazmuni, shakli yoki nomiga zarar yetkazilishi mumkin bo'lgan o'zgartirishlardan himoyalaniş huquqi (muallifning sha'ni va obro'sini himoya qilish).

• **Mulk (mutlaq) huquqlar:** bu huquqlar muallif yoki huquq egasiga asardan iqtisodiy manfaat olish imkonini beradi:

- Asarni nusxalash, ko'paytirish;
- Tarqatish, tijorat asosida foydalanish;
- Jamoat oldida namoyish qilish, tarmoqda joylashtirish;
- Litsenziya asosida uchinchi shaxslarga ruxsat berish.

Ayniqsa, **xizmat vazifasi** doirasida yaratilgan asarlarda (masalan, o'qituvchi tomonidan tuzilgan darslik, kurs materiallari, onlayn kurslar) mualliflik huquqlarining qanday taqsimlanishi dolzarb masala hisoblanadi. Bunday holatda shaxsiy nomulkiy huquqlar muallifda qolsa-da, tijoratga oid mutlaq huquqlar ko'pincha ish beruvchiga tegishli bo'ladi.

Yana bir muhim jihat shuki, mualliflik huquqlari asar yaratilgan zahoti qonuniy kuchga ega bo'ladi va uni alohida ro'yxatdan o'tkazish shart emas. Biroq asarni tarqatishda muallifning ismini ko'rsatish va manbani aniq belgilash **ilmiy va huquqiy mas'uliyat** hisoblanadi.

Mualliflik huquqlarini himoya qilish usullari

Raqamli muhitda mualliflik huquqlarini buzilish ehtimoli yuqori bo'lgani sababli, ularni himoya qilish uchun turli yondashuvlar ishlab chiqilgan. Quyida ularning ayrim amaliy usullarini keltiramiz:

• **Copyright belgisi (©):** asarning yonida muallif nomi va yaratilgan yili bilan birga ko'rsatiladi. Bu belgining mavjudligi mualliflik huquqini eslatadi va ruxsatsiz foydalanishdan ogohlantiradi.

• **Creative Commons litsenziyalari:** bu ochiq litsenziya turlaridir, ular orqali muallif asaridan qanday sharoitlarda foydalanish mumkinligini aniqlashtirib beradi (masalan: faqat nisbatan erkin nusxalash yoki faqat tijoratsiz foydalanish).

• **Suv belgisi (Watermark):** grafik va vizual materiallarga maxsus belgi qo'yish orqali ularni ruxsatsiz ko'chirib olishning oldi olinadi.

- **Dasturiy va texnik vositalar:** maxsus himoya algoritmlari, DRM (Digital Rights Management) tizimlari, kontentni parol bilan himoyalash kabi texnologiyalar asarni nusxalash yoki o'zgartirishdan saqlaydi.

- **Sud-huquqiy choralar:** qonunchilik mualliflik huquqlari buzilgan hollarda, aybdor shaxsni javobgarlikka tortish imkonini beradi. Xususan, soxta nusxalarni tarqatayotgan saytlarni bloklash, jarimalar qo'llash amaliyoti mavjud.

O'zbekiston Respublikasining "Mualliflik huquqi va turdosh huquqlar to'g'risida"gi qonunida belgilanishicha, ta'limiy materiallardan faqat muallif nomi va manbasi ko'rsatilgan holda, asarga zarar yetkazmasdan, o'quv maqsadlarida foydalanish mumkin. Aks holda, bu qonunbuzarlik deb baholanadi.

Shu sababli, talabalarga raqamli madaniyatni o'rgatishda, ayniqsa, **intellektual mulkni hurmat qilish, plagiatdan tiyilish, manba ko'rsatish madaniyati** kabi elementlarni pedagoglar tomonidan chuqur yoritib berish muhim ahamiyatga ega. Bu esa nafaqat qonuniylik, balki axloqiy savodxonlikning ham ajralmas qismidir.

Ta'lim va ochiqlik o'rtasidagi muvozanat

Raqamli etika va mualliflik huquqlari to'g'risidagi masalalar ayniqsa ta'lim sohasida alohida dolzarblik kasb etadi. Chunki aynan o'qituvchilar o'zlarining dars ishlanmalari, elektron taqdimotlari, videodarslari va boshqa pedagogik kontentlarini internetga joylashtirgan holda keng jamoatchilik bilan o'z bilimlarini baham ko'rmoqdalar. Bu, bir tomondan, **raqamli pedagogika** va **ochiq ta'lim (open education)** prinsiplariga mos keluvchi ijobiy jarayon bo'lsa, ikkinchi tomondan, mualliflik huquqlarining buzilish xavfini ham kuchaytiradi.

Zamonaviy o'qituvchi oldida muhim tanlov turadi: **ochiqlik** va **intellektual mulkni himoya qilish** o'rtasidagi muvozanatni qanday ta'minlash kerak? Ma'lumotlarni keng auditoriyaga yetkazish, talabalarga ochiq bilim maydonini yaratish, ularni internetdagi global raqamli muhitda ishtirok etishga o'rgatish zarur. Biroq bu ochiqlik o'zaro hurmat, axloqiy me'yorlar va mualliflik huquqlari asosida shakllanishi shart. Kanadalik olim Don Tapscott o'zining "Ochiq dunyoning to'rt tamoyili" (collaboration, transparency, sharing, and empowerment) haqida nutqida,

raqamli davrda hamkorlik va erkin axborot almashinuvi orqali bilimlar innovatsiyaga aylanayotganini ta'kidlaydi. Ammo u ayni paytda **ochiqlik chegaralarini belgilash**, ya'ni boshqa insonlarning mulkiy va nomulkiy huquqlarini buzmaslik kerakligini ham uqtiradi.

Shu jihatdan o'qituvchi nafaqat bilim beruvchi, balki **raqamli madaniyat shakllantiruvchi subyekt** bo'lishi kerak. U o'z materiallarini e'lon qilish bilan birga, talabalarni ham raqamli kontent yaratuvchi va mas'uliyatli foydalanuvchiga aylantirishga xizmat qilishi zarur. Bu jarayonda **axborot madaniyati, plagiatni oldini olish madaniyati, digital ethics awareness (raqamli axloqiy xabardorlik)** singari kompetensiyalar asosiy o'rinda turadi.

Pedagoglar uchun esa **raqamli pedagogik dizayn, mualliflik huquqlari bo'yicha malaka oshirish**, va **Creative Commons** kabi ochiq litsenziyalash tizimlari haqida chuqur tushuncha zarur bo'ladi. Bu, o'z navbatida, ochiqlik siyosati va huquqiy himoya o'rtasida barqaror muvozanatni ta'minlaydi.

Xulosa

Talabalarda raqamli madaniyatni shakllantirish bugungi ta'lim tizimining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylanmoqda. Bu madaniyat — nafaqat raqamli texnologiyalarni o'zlashtirish, balki ularni **axloqiy va huquqiy me'yorlar asosida** ongli tarzda qo'llay olishni ham anglatadi. Ayniqsa, raqamli etikaga rioya qilish, mualliflik huquqlarini hurmat qilish, axborotni tanqidiy tahlil qilish va mas'uliyatli almashish madaniyati bu jarayonning ajralmas qismidir.

Har bir internet foydalanuvchisi, ayniqsa o'qituvchi, **raqamli jamiyat a'zosi** sifatida o'zining raqamli faoliyati uchun javobgar bo'lishi kerak. Faqat shundagina raqamli makonda sog'lom, qonuniy va madaniyatli muhitni shakllantirish mumkin bo'ladi.

Shuningdek, ta'lim muassasalari va o'quv dasturlari raqamli madaniyatni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratishi lozim. Raqamli etika bo'yicha modullar, mualliflik huquqlari va axborot xavfsizligi darslari, interaktiv treninglar va ochiq ta'lim resurslari orqali talabalar mazkur sohada ongli va mas'uliyatli fuqarolikka yetishadilar.

Xulosa qilib aytganda, raqamli madaniyat — bu bugunning emas, balki kelajakning ham zaruriy ko‘nikmasidir. Uni shakllantirish esa ta’lim tizimining strategik vazifalaridan biridir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Muratovich M. F. et al. TA'LIMDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING ROLI //QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI. – 2023. – T. 9. – C. 237-240.
2. Madatov K. A., Sattarova S. Creation of a Corpus for Determining the Intellectual Potential of Primary School Students //2024 IEEE 25th International Conference of Young Professionals in Electron Devices and Materials (EDM). – IEEE, 2024. – C. 2420-2423.
3. Madatov K., Sattarova S., Vičič J. Dataset of Vocabulary in Uzbek Primary Education: Extraction and Analysis in Case of the School Corpus //Data in Brief. – 2025. – C. 111349.
4. Kim M. The Creative Commons and copyright protection in the digital era: Uses of Creative Commons licenses //Journal of computer-mediated communication. – 2007. – T. 13. – №. 1. – C. 187-209.
5. Uzelac A. How to understand digital culture: Digital culture-a resource for a knowledge society //Digital culture: The changing dynamics. – 2008. – T. 12. – C. 7-24.
6. Najmiddin M. INTERNET VA AXBOROT MAYDONIDAGI MA'NAVIY XAVFSIZLIK MUAMMOLARI //Fan, Jamiyat va Innovatsiyalar. – 2025. – T. 3. – №. 21. – C. 88-90.
7. Khodjinazarovna B. F., Kamaliddinovich S. A., Beknazarovna S. S. Visualizing the solar system using python and its importance in education //International journal of advanced research in education, technology and management. – 2023. – T. 2. – №. 6.
8. Tursunpo'Latova S. H. OLIY TA'LIM MUASSALARIDA TA'LIM-TARBIYANING ZAMONAVIY SHAKLLAR,“MASOFAVIY VA GIBRID TA'LIM” ASNOSIDA //Inter education & global study. – 2025. – №. 1 (1). – C. 250-261.

9. Sattarova S. B., Bekchanova F. X., Shermetov A. K. Terminologik lug'at yaratish texnologiyasi va uning ta'lim tizimidagi ahamiyati //Academic research in educational sciences. – 2023. – T. 4. – №. 5. – C. 422-434.
10. Beknazarovna S. THE IMPORTANCE OF ELECTRONIC CATALOGS IN THE DEVELOPMENT OF READING CULTURE //ILM SARCHASHMALARI (2). – 2024. – C. 193-197.
11. Мадатов Х., Саттарова С. Using the Jaccard similarity method for recommendation system of books //Общество и инновации. – 2024. – Т. 5. – №. 1. – C. 59-69.
12. Sattarova S. Advancing natural language processing in uzbek: challenges and solutions: Advancing natural language processing in uzbek: challenges and solutions //MODERN PROBLEMS AND PROSPECTS OF APPLIED MATHEMATICS. – 2024. – Т. 1. – №. 01.
13. Madatov K., Sattarova S. Vectorization of uzbek texts using the tf-idf vectorizer method //O 'zMU XABARLARI. – 2023. – Т. 11. – C. 177-180.
14. Kuanishbaevich A. S. RAQAMLI MULK USTIDAN EGALIK DAVOLARI: FUQAROLIK HUQUQI VA PROTSESSUAL ME'YORLAR //Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi. – 2025. – Т. 43. – №. 2. – C. 109-111.